

Naujienu Antroji Dalis

NR. 796

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

JANAS BŒEZINSKIS

ATSIMINIMAI APIE BICIULĮ

Lenkijoje, Jaslo mieste, gyvena dailininkas Janas Bžezinskis, kuris prieš 60 metų mokėsi ir draugavo su M. K. Čiurlioniu Varšuvos Dailės mokykloje. 1961 metais J. Bžezinskis parašė į Kauną laišką (be adreso), ieškodamas Čiurlionio žmonos arba artimųjų. S. Čiurlionienė jau buvo mirusi, bet taip užsimezgė J. Bžezinskio korespondencija su Danute Čiurlionyte-Zuboviene, o vėliau ir su šiu eilučių autorium. Dailininkas ligotas, rašo tiksliai kaire ranka, tačiau atsiuntė D. Čiurlionytei-Zubovienei plačiai ir širdingai parašytus "Atsiminimus apie biciulį", o paskui laiškuose daug ką patikslino bei papildė.

Ruošdamas J. Bžezinskio atsiminimus spaudai, suglaudžiau kai kuriuos žinomus dalykus, nesusijusius su asmeniniais autorius įspūdziais, ir praleidau vieną kitą likusį datų bei aplinkybių netikslumą. Taip pat leidau sau papildyti atsiminimus nuotropomis iš vėlesnių J. Bžezinskio laiškų.

Vyt. Landsbergis

Gražūs, nepamirštami atsiminimai liko man apie biciulystę su Mikalojum Konstantinu Čiurlioniu, trejus metus mudviem kartu besimokant Varšuvos Dailės mokykloje.

Baigęs Varšuvos konservatoriją, Čiurlionis vyko į Leipzigą. Kelionės tikslas — pagilinti muzikos, ypač instrumentuotės, žinias. Po metų jis vėl grįžo į Varšuvą ir čia vertėsi privačiomis muzikos pamokomis.

Čiurlionį ir jo draugą Eugenijų Moravskį traukė tapyba. Norėdami susipažinti ir su šia meno šaka, jie pradėjo lankyti privačią Kauziko mokyklą. Tuo laiku plastinio meno mėgėjų grupės pastangomis (1904 m. kovo 17 d.) buvo įsteigta Varšuvos Dailės mokykla. Biciuliai — Čiurlionis ir Moravskis — tuoj užsirašė į ją. Ten ir susidraugavau su jais, nežiūrint tam tikro mūsų metų skirtumo: Čiurlionis gimęs 1875, Moravskis — 1876, o aš — 1885 metais.

Globos Komitetas pakvietė Mokyklos direktoriumi dailininką tapytoją Kazimierą Stabrauską. Dėstytojų kolektyvą sudarė: V. Brykneris (tapybinė chemija), K. Dunikovskis (skulptūra), K. Kšyžanovskis (tapyba), E. Nievadomskis (meno istorija), arch. T. Paizderskis (perspektyva), F. Ruščicas (peizažas), K. Tichy (tapyba) ir E. Trojanovskis (taikomasis menas). Buvo suorganizuota eilė studijų: gyvų modelių, animalistikos, floros piešimo bei tapyimo; skulptūros, peizažo, grafikos, taikomojo meno; pastaroji dirbtuvė turėjo audimo stakles ir krosnį keramikai degti.

Pirmais studijų metais visi mokiniai privalėjo dirbti tam tikrą laiką kiekvienoje iš šių studijų, o paskui jau galėjo pasirinkti studijų kryptį pagal savo polinkius. Kas dvi savaites kiekviena dirbtuvė ruošė atliktų darbų parodas. Darbus vertino profesorių kolektyvas, dalyvaujant atitinkamos dirbtuvės mokinių delegatams. Išskirtų darbų autoriai gaudavo pinigines premijas, o ketvirčių metu — atleidimą nuo mokesčio už mokslą.

Labai greitai išryškėjo išsiskiriantis savo individualumu Čiurlionio talentas. Buvo nuspresta duoti jam laisvę pačiam

ieškotis formų savo meninio turinio išraiškai. Technikos srityje Čiurlionis naudojosi direkto-rius K. Stabrausko, profesorių Kšyžanovskio ir Ruščico patarimais.

Birželio pradžioje buvo paskelbta prof. K. Kšyžanovskio vadovaujamo plenero Arkadijoje ties Lovičiais dalyvių registracija. Pareiškė norą dalyvauti apie 50 mokinių. Į grupę užsirašė ir Čiurlionis su Moravskiu. Visi išvyko birželio 15 dieną.

Gamtos studijoms Arkadija buvo ideali vieta: puikus 1785 metais kunigaikštienės Elenos Radvilienės užvestas parkas, pilnas įvairių statinių ir skulptūrinių fragmentų, masinančių antikos grožiu. Visa tai, apleista ir apnaikinta, iškalbingai bylojo apie praeitį. Čia viešpatavo rimtis, ramybė ir paslaptingos tylos žavesys, persiduodavęs kiekvienam jautriam žmogui.

Atsipeikėję nuo pirmo įspūdzio, ėmėme tvarkytis. Išsirinkome studijas, apimančias visą parko plotą, kasininką ir šeiminką. Jų pareiga buvo organizuoti buitį ir darbą per visą plenero laiką. Jiems padėti iš mokinių tarpo kasdien buvo skiriami vis kiti du pagalbininkai. Pasisamdėme virėją su padėjėju. Kas savaitė važinėta į Lovičius pirkinį. Kiek kam mokėti į bendrą kasą, buvo nustatyta pagal plenero dalyvių išgales.

"Gotiškajame namelyje" apsigyveno "Kryžiuotis". Mokiniai išsiskirstė po visus įmanomus gyventi pastalus. Gausiausia moterų grupė užėmė didžiulę "Vilą". Abu muzikai — Čiurlionis ir Moravskis — pasirinko sau mažą "Tuopų salos" namelį, o trečiuoju priėmė vieną jaunesnį paletės kolegą, kurį Čiurlionis praminė "Mimozą". Jie jau buvo susigyvenę Mokykloje, tai ir čia gerai sutarė.

Dirbta atsidedus nuo 7 ryto ligi 19 vakaro su pertraukomis valgiui. Vakarais, ypač lietūnais, rinktasi pas "Kryžiuotį" eskizuoti prie lempos, balsu ką paskaityti bei pasikalbėti. Muzikai tuoj pataisė vargonus viename iš "Dianos šventyklos" kambarių, išsirūpino pianiną ir pradėjo muzikuoti.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis

Mokyklos mecenatas A. Jonas atvažiuodavo kas šeštadienį į Arkadiją vis su kokiu nors nauja pramoga: iškyla į artimiausias apylinkes, muzikantais šokių vakarui ir pan. Smagios būdavo savaičių užbaigos — klegesys, juokas . . .

Vieną sekmadienį, besišnekučiuojant ant "Dianos šventyklos" laiptų, mecenatas tarė: "Brangieji! Turite čia gražią salę, romantišką parką, laukiantį ko nors nekasdieniško. Ateinantį šeštadienį atvešiu jums muzikantus iš Lovičių ir saldumynų bufetui, o kitką patys čia sugalvokite ir laiku paruoškite".

Mes sujudome tarsi bitės avilyje. Prasidėjo pasitarimai, pasipylė sumanymai. Pagaliau susiskirstėme būreliais, kurių kiekvienas paslapčiomis nuo kitų kažką ruošė. Čiurlionis su Moravskiu, dalyvavę bendruose pasitarimuose ir pasiruošimuose, apsiėmė taip pat organizuoti muzikinę dalį.

Atėjo lauktasis rugpiūčio šeštadienis. Užbaigėme ruošą, susėdo muzikantai, ir apie 21 valandą pasigirdo polonezo garsai. Iš visų parko pusių ėmė slinkti į "Dianos šventyklą" įvairios figūros . . . Dauguma buvo apsitaisę įvairių epochų stilingais drabužiais. Būta ir fantastinių. Prasidėjo supažindinimai, šokiai.

Sutartu laiku kaimyninėje vargonų salėje pasigirdo gongas, skelbiantis "kerų valandą" . . . Viskas nutilo. Iš netoliese esančios "Pano būstinės" atskrido septynvamzdžių skudučių garsai.

Šventyklos duryse išdygo ir

pats "Oziakojis Panas". Išgąsdinti šokėjai prisiliejo prie sienų. Šviesos pritemo. Iš vargonų salės tyliai išėjo trys vestalės ir užžiebė aukuro ugnį. Prasidėjo praeities vizijų varkaras.

Štai į salę įžengia grupė šešėlių iš "Eliziejiaus laukų" su Arkadijos vaidilute kunigaikštienė Eleną priekyje. Greta jos žingsniuoja Julianas Niemcevičius, nešdamas rankoje pergamento ritinį. Čia pat eina ir Žanas Pjeras Norblinas, o už jų — palydai. Visi jie žvalgosi po salę ir ypač įdėmiai stebi kupolo platformą — Norblino kūrinių, kuris vaizduoja Aušrą su degtu rankoje, vedančią keturis ugninius žirgus prie saulės vežimo. Baigę apžiūrą, šešėliai tylėdami nusekė paskui kunigaikštienę Eleną atvirų vargonų salės durų link ir dingo tamsoje. Ejes dabar paskutiniuoju Niemcevičius padavė vestalėms ritinį. Kai jos išvyniojo "pergamentą", sublizgo užrašas. "Chronos viską paglemš". Vestalės padėjo ritinį ant aukuro, švystelėjo liepsna, ir iš jo teliko pelenai. "Oziakojis Panas" šaižiai papūtė savo skudučius, šoko į sambūrį, pagriebė vieną vestalę ir pasileido oberko, kurį smagiai uždrožė muzikantai. Kiti pasekė jo pavyzdžiu, ir gražus pasilinksminimas vyko toliau.

Ėmė švisti . . . "Oziakojis Panas" davė ženklą mozūrai ir šokėjų ratą išvedė į parko alėjas.

Pasigirdo vargonai . . . Tai Čiurlionis sveikino patekančią saulę. Akimirka vėliau sušvito Grygo "Rytmetis". Kastukas pabėrė šopeno etiudo amolį per-

(Nukelta i 2 psl.)

ATSIMINIMAI . . .

(Atkelta iš 1 psl.)

lus ir . . . viskas nutilo.

Ant šventyklos slenksčio sėdėjo susimąstęs "Oziakojis Panas". Prastriksėjo kiškis, praėjo keletas žmonių. Pūkščių žyrenimas nutraukė tylą. Prasiidėjo diena . . .

Pirmadienį vėl užvirė įprastinis, naujų minčių ir naujo užsidedimo pagyvinatas darbas.

Rugsėjo šešioliktą arkadijiečiai grįžo į Mokyklą turtingu plenero derium vežini: per 700 kūrinių, puiki sveikatos, jėgų ir užsidedimo atsarga. Jie paėmė į savo rankas Mokyklos koleginių ir draugijinio gyvenimo vairą. Čiurlionis ir Moravskis, kartu su Vladėku Krasovskiu, turėjusių puikią klausą ir vaidybinių talentą, rūpinosi Mokyklos muzikine kultūra. Muzikavo, organizavo chorus, koncertus, žaidimus ir visokias draugijines pramogas.

Čiurlionis, kaip ir jo bičiulis Moravskis, priklausydami vyresniųjų kolegų grupei, visada veikliai dalyvavo kolegiskame gyvenime. Paslaugus, linkintis gero kitiems ir delikatus, jis buvo greitas patarti ir padėti. Į jo dirbtuvę Zlotoje gatvėje rinkdavosi draugai pasiklausti muzikos: Kastukas skambindavo su Moravskiu Bachą, Mocartą, Šopeną; kartais lietuvių ir lenkų liaudies dainas. Skaitydavome balsai Dantės, Edgardo Po, Slovackio ir kitų veikalus. Studijavome Leonardo, Mikelandželo gyvenimą bei kūrybą. Čiurlionį ypač domino indų ir egiptiečių filosofijos pasaulis. Diskutuodavome naujienas iš Paryžiaus, kuris tada buvo visokios pakraipos menininkų Meka bei naujų srovių inkubatorius. Ten vystėsi impresionizmas, ten Pikaso ir Matisas jau žengė pirmuosius žingsnius į šlovės kraštą. Diskutuodavome apie tapybą ir poeziją. Širdingiausia bičiulystė rišo Čiurlionį su Mokyklos aplinka, kuri, kaip jis pats sakė, "padėjo man susirasti savo kelią meno pasaulyje".

Zgodos gatvėje, kur ji susieina su Chmielna ir Špitalna gatvėmis, stovėjo septyni aukštų mūras. Pastogėje buvo tapybos dirbtuvė, kolegų laikoma kolektyviai susidėjus. Kartkartėmis vakarais pasirodydavo netikėtas svečias — pažįstamas arba ir visai nepažįstamas. Jei pasakydavo sutartą parolį, galėjo čia pasilikti tiek dienų ir naktų, kiek reikėdavo, nes paprastai šie svečiai negalėjo nakvoti savo namuose, — ten jų jau ieškojo caro žandarai. Tokiu svečiu buvo ir kolega Vitoldas Jurgelevičius, dalyvavęs pasikėsinime prieš gubernatorių Skaloną. Netrukus jis emigravo į Ameriką ir ten Gordono slapyvardžiu pagarsėjo kaip dailininkas - grafikas.

Šioje kolektyvinėje dirbtuvėje 1904 m. gruodžio pabaigoje vakarojo būrelis kolegų ir prof. K. Kšyžanovskis. Ten buvo L. Krykas, A. Kantoras, "Kryžiuo-

tis" (K. Kšyžanovskis), A. Dvožakas, šių atsiminimų autorius. E. Moravskis, M. K. Čiurlionis, T. Pruškovskis, H. Haidenas, V. Jurgelevičius, S. Kratika. Prisiminėme Arkadijos išgyvenimus, kūrėme planus ateičiai: tarp kita ko buvo nutarta, jog grupė kolegų vyks su prof. K. Kšyžanovskiu žiemos plenerui į Eug. Kerbedienės dvarą — Ribiniškius. Kastukas paskambino Šopeno "Scherzo li-moll. Muzika ir kalbos nusitęsė ilgai vėlyvos nakties.

Atėjo 1905 metai, sukretė visą anuometinę carinę Rusiją ir padarė didelių būsimųjų permainų pradžią. Dalyvaudavome demonstracijose ir mitinguose, simpatizavome ir padėdavome pažangiosioms jėgoms.

Plenerinės studijos tais metais buvo suorganizuotos Zviežnyce (Liublino vaivadija). Globos Komiteto narys grafas Zamojskis pakvietė Mokyklą į savo dvarą, įpareigojęs dvaro administraciją teikti plenero dalyviams pagalbą ir paskyres neturintiems mokiniams 800 rublių — dažams pirkti. Nuvyko apie 30 mokinių. Šį kartą vadovaujami prof. K. Duni-kovskio.

Po trijų savaičių, pasigirdus neramioms žinioms, grupė suskilo. 15 mokinių nusprendė persikelti į Kazimiežą prie Vislos ir ten dirbti savarankiškai. Prie tos grupės prisidėjo Moravskis. Dešimt pasiliko vietoje. Čiurlionis su keturiais kitais studentais išvažiavo į Varšuvą, ketindamas vykti į Druskininkus. Iš ten, kaip žinoma, jis keliavo į Kaukazą.

Pirmąją naujųjų mokslo metų dieną visi, parsivežę gausų paveikslų derlių, vėl susitikome Mokykloje.

Mokyklos direktorius K. Stabrauskas ir visas dėstytojų kolektyvas su mokiniais elgėsi ne mentoriškai, o kaip nuosirdūs bičiuliai patarėjai. Jie rūpinosi, kad dailininko amatas (technika) pasiektų aukšto lygio ir nuolat žengtų į priekį kartu su gyvenimu. Todėl ir Mokykla anais laikais priklausė prie pažangiųjų dailės jėgų.

Keliant mokinių technikos lygį, lygiagrečiai buvo kreipiamas didelis dėmesys į jų intelektualinį išsivystymą — į nuolatinių specialybės žinių gausinimą bei intelektualinio akiračio plėtimą. Greta pagrindinės mokslo programos žiemos mėnesiais buvo ruošiamos literatūros bei filosofijos paskaitos, kurias skaitė Arturas Gurskis, St. Michalskis, St. Vyžkovskis.

Privatinėje direktoriaus K. Stabrausko dirbtuvėje (Viejskoje gatvėje) jo žmona kas antrą trečiadienį ruošdavo "žemuočių arbatėles". Arbatėles lankydavo A. Gurskis, Z. Pšesmyckis, St. Michalskis, Lemanskis, Or-Otas, T. Micinskis ir kiti. Pokalbių tematika būdavo įvairi — literatūra, muzika, plastinis menas, filosofija (ypač indų), egiptiečių saulės kultas ir t. t. Čiurlionis ir būrelis jo artimiausių bičiulių buvo nuolatiniai šių vakarų lankytojai. Susitikdamas ten su Michalskiu ir Micinskiu, Čiurlionis pradiskutuodavo ištinus vakarus. Tokie vakarai ža-

dino jaunųjų menininkų intelektualinius interesus ir skatino juos dirbti.

Prof. F. Ruščicas nuomojo pavaršuvio Ylochuose seną dvarėlį su gražiu parku. Vazinėdavome ten peizažinėms studijoms. Profesorius turėjo didelį meno albumų ir lenkiškų bei užsieninių žurnalų rinkinį. Galėjome iš jų susipažinti su naujomis meno kryptimis, su įžymių menininkų gyvenimu bei veikla.

Pas prof. K. Kšyžanovskį esu matęs pieštuko eskizus trims portretams: Čiurlionio, Moravskio ir Navročinskio. Ar buvo jie išpildyti, nežinau.

Pagal privalomą Mokyklai rekomendaciją 1906 m. gegužės 10 d. Peterburgo Akademijos patalpose buvo išstatyti Mokyklos studentų darbai — 4000 eksponatų, tai yra keturiskart tiek, kiek jų pateikė visos kitos ano meto carinės Rusijos meno mokyklos. Direktorius K. Stabrauskas kalbėjo, kad mūsų darbai sukėlė didelį susidomėjimą. Spauda gyrė jauną Varšuvos mokyklą. Mėnesinis žurnalas "Zolotoje Runo", apie kurį spietis pažangios meninės ir literatūrinės jėgos, išspausdino entuziastišką S. Rostislavovo straipsnį. Tarp darbų, suteikusių mūsų parodai neeilinį skambėjimą, didelį vaidmenį suvaidino Čiurlionio kompozicijos "Audra" ir "Ramybė".

1906 metų plenerą buvo nuspręsta surengti Istebnoje, kaimė netoli Ciešino, tuometinės Austro - Vengrijos teritorijoje. Išvažiavo apie keturiasdešimt žmonių su prof. K. Kšyžanovskiu. Grupėje buvo ir Čiurlionis su Moravskiu.

Remdami ankstyvesniu patyrimu, ir Istebnos plenerą organizavome arkadijiškai. Vietos gyventojai labai maloniai sutiko atvykusius iš Varšuvos tapytojus. Nuo pirmos dienos susiklostė širdingi ir bičiuliški santykiai. Valsčiaus viršaitis teikė visokeriopą pagalbą. Plenero dalyviai, pasiskolinę instrumentus, suorganizavo mažą pučiamųjų orkestrą. Čiurlionis ir Moravskis ruošė repertuarą ir mikiño orkestrą. Moravskis sukomponeavo iš vietos motyvų "Istebnos maršą". Nuo tol bendras išvykas lydėjo orkestras, sudarydamas daug smagumo ir išvykų dalyviams, ir visam kaimui. Tai dar labiau sutvirtino abipuses tapytojų ir vietos gyventojų simpatijas. Kai pleneras baigėsi ir studentai važiavo atgal į Varšuvą, visas Istebnos kaimas susirinko atsisveikinti ir palydėti.

Tai buvo paskutiniai Čiurlionio buvimo Mokykloje ir Varšuvoje metai. 1907 m. jis išvažiavo į Vilnių.

Dar būdamas Varšuvoje ir mokydamas mus lietuvių liaudies dainų, Čiurlionis priėjo išvados, jog reikia dirbti savo tėvynės kultūros ir meno kėlimo darbą. Lankydamas gimtinę, jis visada rinko liaudies dainas, kaip tai savo laiku buvo daręs jo mėgiamas Šopenas. Stebėdamas Čiurlionio būdą, gyvenimą, bendravimą su bičiuliais ir kolegomis, jutai, kad tai žmogus, turįs ypatingą prigimties dovaną, matęs kitų ne-

įžvelgiamus tolius. Jis ir tapybą traktavo savitu muzikiniu būdu, išreiškdamas tai "žvaigždžių sonatos", "Zodiako ženklų", "Saulės sonatos" cikluose.

1907 — 1908 Vilniuje praleisti metai M. K. Čiurlioniui buvo įtempto darbo laikas. 1908 metais Čiurlionis nuvyko į Peterburgą. Ten suėjo į artimesnius santykius su pažangia dailininkų ir literatų grupe, pakliuvo į judrų, pilną įspūdžių gyvenimą. Dirbo karštligiškai. Tas alinantis darbas ir nelengvos buitinės sąlygos pakirto Čiurlionio jėgas. Gydytojai patarė nutraukti darbą ir ilgesnį laiką pailsėti. Deja, jėgų jis nebeatgavo ir 1911 m. balandžio 10 d. užgeso.

Varšuvos Dailės mokyklos prof. Ferdinandas Ruščicas Rastose prie Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kapo, pasakė: "... Mes, kurie stebėjome Jo talento pražydėjimą nuo pirmųjų nesitikėtų apraiškų iki vėlesnių kasmet lauktų gausių Jo dovanų, atsisveikiname su nesutepto skaitumo žmogumi, su kilnių polėkių draugu ir išidėsime giliai į savo atmintį Jo tragiškai nutrauktą giesmę.

Yra vienas gerai jums pažįstamas Čiurlionio paveikslas. Iš bundančios šviesos ryškėja paukštis, kuris plačiais sparnų mojais apskrenda kalmų viršūnes ir lekia į tolį. Tai — "Žinia". Su tokia žinia atėjo Čiurlionis. Jis buvo naujo, jauno meno skelbėjas ir įspaudė jį savitą ženklą. Savo kraštui ir saviems tėvynainiams Jis apreiškė Grėžį bundančio juose Pavasario. Ir paliko mus taip pat pavasarį..."

(Iš "Kultūros Barų")

TEXTILE CENTER

Headquarters for

Upholstering Materials

of all kinds

Drapery and Dress Materials

of the latest design

Woolens, Plastics and

Leatherettes

Special reductions given to ship to your relatives in Europe.

2547 W. Division St.
Chicago — ARmitage 6-4346

PINIGAI J U. S. S. R.

JŪS ESATĖ SAUGUS TIK SU FIRMA, KURI TURI LEIDIMĄ TIKTAI GRAMERCY — duoda jums tuos visus patarnavimus ir garantijas.

PILNA GARANTĪJA: Visi persiuntimai yra pilnai ir be sąlyginiai garantuoti ir apdrausti.

TURI Bankų ir Apraudos Departamento LEIDIMĄ.

APDRAUSTA: \$20,000.00.

THESIOGINIS Užsienio Prekybos Banko Maskvoje AGENTAS.

GREIČIAUSIS PRISTATYMAS: Išmokama per dvi savaites. IS-

MOKAMA PILNA: Be jokių atskaitymų. GRAMERCY visa-

duoda jums oficialų U.S.S.R. kvitą pasirašytą gavėjo.

Kursas: 9 Rubliai už \$10.00.

Iki \$30.00 — \$2.75.

Virš \$30.00 — 10%.

GRAMERCY SHIPPING, INC.

744 Broad St. Newark, N. J.

Rašykite angliškai ar rusiškai pilnų Maisto, Audeklų ir

Dovanų Katalogams.

GRAMERCY

118 E. 28th St. New York 10016

ISTEIGTA 1945.

REMKITE TUOS BIZNIE!

KURIE GARSINASI

"NAUJENOS"

MIKALOJŲ KONSTANTINĄ ČIURLIONĮ IR KLEOFĄ JURGELIONĮ PAGERBIANT

Kleofas Jurgelionis

Praeitų, 1965 metų pabaigoj suėjo 90 metų nuo gimimo metais — dailininko, grafiko ir kompozitoriaus — Mikalojaus Konstantino Čiurlionio. Jis gimė 1875 m., mirė 1911 m., nė 36 metus neišgyvenęs.

Spauda jau nemažai apie sukaktį rašė, išskėlė nepaprastus M. K. Čiurlionio meno kūrybos nuopelnus. Manomė, jog niekada nebus vėlu apie kūrėją rašyti, kurs anais laikais ne visų lietuvių buvo supastas. Net Lietuvių Enciklopedija sako:

— Didelio supratimo M. K. Č. nerado to laiko lietuvių veikėjuose, paskendusiuose visuomeniniuose rūpesčiuose. Kaikas jo kūryba buvo apšaukęs "dekadentiška".

Prel. Dambrauskas-Jakštas
Čiurlionio nesuprato

Dekadentizmas — nuosmūkis, kultūrinė atžanga. O kodėl Lietuvių Enciklopedija, tas nešališkas žinių šaltinis, žinodamas, jog "kaikas" M. K. Čiurlionio kūryba buvo "apšaukęs" dekadentizmu, nebežinojo, kas buvo tas "kaikas"? Gal dėl to, kad tuo "kaikas" buvo Druskis? O Druskiaus slapyvardį anais laikais naudojo Aleksandras Dambrauskas — Adomas Jakštas, — prelatas, kritikas, kaip Liet. Enciklopedija aptaria, ir — katalikiškos visuomenės ideologas, etc.

Kleofas Jurgelionis priešgynėbė Druskiui — laisvamanis, palaidotas prie Chicagos Lietuvių Tautinėse kapinėse. Jis taip pat buvo kritikas, poetas, vertėjas, redaktorius ir dar Amerikos lietuvių visuomenės veikėjas. Gimė 1886 m. sausio 1 d., Lietuvoje, Kupiškėje. Mirė 1963 m. gruodžio 24 d. Amerikoje, Riverside, Calif. Taigi, praeitų metų pabaigoje suėjo du metai nuo Kleofa Jurgelionio mirties, o su šių metų pradžia — 80 metų nuo Kleofa Jurgelionio gimimo. Jis Čiurlionį anais laikais vertino kitaip negu Druskis.

Šį kartą prisimename abu: — K. M. Čiurlionį ir Kleofą Jurgelionį. 1911 metais, po M. K. Čiurlionio mirties, Kleofas Jurgelionis parašė straipsnį, pava-

dintą "M. K. Čiurlionies atminimui", kurs buvo išspausdintas "Laisvosios Minties" žurnalo 1911 m. Nr. 16. K. Jurgelionio straipsnis keliais požiūriais tebėra vertingas ir šiandien.

Iš dalies K. Jurgelionio straipsnis yra polemikas, nes atsako Druskiui (prelatui Dambrauskui-Jakštui) ir kitiems Čiurlionio kritikams. Kleofas Jurgelionis parodo turįs puikų meno supratimą, apsiskaitymą ir išsilavinimą, ko nė po 55 metų nuo ano straipsnio išspausdinimo, kai kurie šių dienų kritikai nėra atsiekę. Lygiai įdomūs tuometiniai K. Jurgelionio straipsnio žodžiai bei jų formos, pavaizduoją, jog ir anais laikais lietuvių inteligentų išeivių kalba nebuvo labai prasta, bei pavaizduoją, kaip lietuvių kalba pasikeitė. Kleofa Jurgelionio rašyba paliekama beveik kaip ir buvusi, tik su mažais pakeitimais, pavyzdžiui, vietoj Čiurlianis, rašome Čiurlionis ir kt. (Ruskin citatoje "perslaslyvės skonis" nepavyko išsiaiškinti, ką reiškia tas "perslaslyvės", jei čia nėra spaudos klaida, o taip pat nepavyko išsiaiškinti, ką reiškia K. Jurgelionio straipsnyje pavartotas žodis "apštis").

Anais, prieš 55 metus laikais buvo mada straipsnio pirmojo žodžio pirmąją raidę vartoti daug didesnė, negu kitur tekste, — arba pradėti paveikslėliu, kuriame nupiešta pirmojo žodžio raidė. Kleofa Jurgelionio straipsnis "Laisvojoj Minty" pradeda žodžiu "Mirtis", kurio pirmoji raidė papuosta; kvadratėlyje, tamsiame fone, daug žvaigždelių, išbarstytų apie centre esančią raidę M. Virš raidės iš žvaigždyno skrenda paukštis. Tai esąs Čiurlionio piešinys ir jo aiškinimu Kleofas Jurgelionis pradeda savo straipsnį, kurį čia perspausdiname.

K. Linius

M. K. ČIURLIONIES
ATMINIMUI

(Kl. Jurelionio straipsnis)

Mirė... Kaip įstabu, kad ši M. pirmoji Mirties raidė, M. Čiurlionies yra nupiešta gedulo tomuose neužilgo prieš miršiant, tarytum savo grabui epitafija... Aplinkui tamsus žvaigždėmis išbertas dangus, o paviršium M. paviršium Mirties, išskrenda baltas balandis — tyra dailininko siela...

Ir mūsų gyvenime — jis pasirodė, greit perskrido mūsų nustebintų akių regatį ir dingo, mums dar tebestebint, tebebاندant jo pasirodymą visai aiškinti.

* * *
"Jaunas dailininkas gyveno ir mirė nesupastas"... Taip daugumos pasiaiškinta jo gyvenimas ir mirtis.

Bet visų akių nieks tiek į tave neatkreipė, kiek jis. Kalbų peikiančių ir kalbų didžiai užjaučiančių nieks tiek nesukėlė.

Iš jo aiškintojų, paveikslan, vienas (p. Druskis iš Draugijos) matė jame tik dekadentą, negalintį nupiešti gražiomis spalvomis gražų simbolį, kitas (p. S. D. iš Visuomenės) stengėsi išvysti jame ateities proletariato dailininką, Viltį ir Vilniaus bei Lietuvos žiniose tokie ir šitokie kritikai įvairiausius dalykus spėliojo ir daugiau ar mažiau vykusiais skurdžios ar gausesnės fantazijos žodžiais mėgino apibrėžti Čiurlionies fantazijas.

Iš svetimųjų labiausia augštino M. Čiurlionį rusų kritikas Benua. Gal jį geriausiai suprato, nes mažiausia stengėsi suprasti.

Paveikslas, mat, kaip tai sumaniai aiškina Vidūnas, nereikia suprasti, bet pajauti. Jausmas, su koku atsitrauksi nuo paveikslo, tėra geriausias paveikslo vertybės liudytojas. Jausmas pats mūsų viduje, mūsų sieloj prijungs prie jam priklausomų, giminingų sričių ir taps mūsų supratimo, sąmonės dalis.

Kaip dailės kritikui, taip ypač aistetui — žiūrėtojui apie tūlą grožybę beveik nėra reikalo aiškinti, kodėl ta grožybė yra jam graži.

Teisybė, aistetikos problema filosofijoj užima svarbią vietą. Ir Plato, ir Aristotelis, ir Plotinus, ir šv. Augustinas, ir Kantas ir Schleiermacher ir Hegel, ir Schopenhauer ir Nietzsche, ir daugybė kitų filosofų kalba apie tai, kas yra grožybė. Jų visų kalbos yra bandymai klasifikuoti grožės pajautimus ir jų mums buvimo sąlygas. Tačiau ta ar kita klasifikacija tėra dalykas post factum, ir nuo jos negali maityties jau buvęs jausmas.

Didis anglų aistetas Ruskin, kad ir būdamas "typiškosios grožės formų" išguldytoju, aistetiką su sarkazmu taip būdina:

"Yra tai aistetikos kritika — pasakyt jums (jeigu jūs to nežinot) pirmą, perslaslyvės skonis ir spalva yra maloni, ir užtikrint (jeigu tai gali būti užtikrinama ir jūs nors kiek tuo galite žingeidaut), dėlko taip yra". (Ruskin, *Modern Painters*, tom. II).

Taigi neatsimainys mums dailės dalyko grožė, visviena ar mes žinosis ar nežinosis, paveicdan, šv. Augustiną pasakius, jog omnis porro puchritudinis forma unitas est, visviena ar bus ar nebus mūsų pažinta ir suprasta Kanto a priori determinacijos bei kategorijos, Herbarto nepripažinimas grožės už ideos išreiškėją, Schopenhauero voluntarinės koncepcijos, Ruskinio dieviškumo ypatybėmis dailės tipai, ar kitų mintytojų aiškinimai, "dėlko taip yra" bei nuskyrimai, kokią vietą užima žmogaus kultūroje grožė — dailė. Savu keliu tie aiškinimai, žinoma, gali turēt didelę vertę pakreipimui mūsų atidės bei valios ten ar kitur linkui, bet ne jie duoda nusprendį, lygiai kaip ne nuo jų priklauso grožės buvimo sąlygos.

Dauguma dabartinių mūsų (ir ne tik mūsų) dailės kritikų galvose turi tūlą skaičių tokių ar kitokių dailės "formulių". Jie prieina jomis išmatuot ir suprast dailės veikalą. Ir jau

tuo parodo dailės prigimties nesupratimą.

Taip atėjo prie M. Čiurlionies paveikslų p. Druskis. Jam paveikslai pasirodė be vertės, nes nesuitaikė su jo atsineštomis formulomis; jausmo išvadą norėjo įdėti į savo logikos rubežius ir, žinoma, — to negalėjo padaryti. Nors, jei būtų jo žinota kelios formulos daugiau, jei, leiskim, jis būtų pabandęs taikyti prie regimų paveikslų kad ir Ruskinio pirmąjį grožės tipą — begalybę, tipą dieviškosios nepajamybės, kasžin ar ne kitokį jis būtų davęs nuosprendį.

P-s Druskis bent aiškiai pasakė, kaip jo bandyta apvertint paveikslai. Kiti, kad ir taip pat darę, to nepasako. Rašo neaiškiai dalykus, daugiausia paliūdija, jog tie paveikslai esą nesuprantami ieroglifai. Tūlas iš netyčių ištaria dalelę teisybės, bet tuoj po jos mini, jog visų traukoma pečiais ir pats turbūt tai daro, nors apie tai tyli.

P-as S. D. Visuomenėje skyrė Čiurlionį ateičiai, joį pranašaudamas dailininkui pilną tvėrimo liuosybę. Jį jau norėjo jis padaryti ir savotiškos ateities skelbėju. Žinoma, yra liuosa kiekvieno valia ką-nors ten ar kitur skirti, arba į tūlus dalykus tinkamai ar netinkamai dėti savo tikėjimus bei viltis. Bet tai labai maža turi bendro su dailės vertinimu. O jeigu tūlos ateities laukimą skaitysime tik tūlai žmonių partijai priklausančiu, tai jų partivinės prie dailės pretenzijos pasirodys tik blogiausios rūšies formulomis.

Čiurlionies paveikslai, žinoma, priklausys ir ateičiai; tik visgi iki tiek tol, iki kol ateities žmonių jausmai bei grožės pajautimas bus panašūs ir giminingi dabartinės nerviškojo subteliškumo gadynės jausmams. Kaip su tuo bus, tegalima spėti. Spėjimais gi užsiimantys žmonės visai apie tai mano. Leiskim, vienas kitas dabartinės Vokietijos filosofų pranašauja jausmus atbuktiančius ir tai, anoj jų, įvyksią labiau, juo visatinas pasiturėjimas ir gerovė būsianti didesnė. Jiems tad patikėjus, galima būtų manyti ateityje dabartinių laikų refinuotus jausmus bei jų darinius nebūsiiančius branginamais. Visai gali būti.

Bet šiaip ar taip būtų, turime pripažinti M. Čiurlionį esantį labai pobūdingu dabartinei gadynėi, kurios pirmesniais apreiškėjais buvo Schopenhauer' ir Nietzsche, tolesniais gi yra visa eilė Europos rašytojų bei dailininkų tokių, kaip Strindberg, Maeterlinck, Hamsun, Strauss ir d. k. Svarbiausia atžymėtinas juose dalykas, tai visų jų pajautos — tiek jausnios, tiek pakiliios ir neramios, kad labai daž-

(Nukelta į 4-tą psl.)

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BŪO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

3 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JANUARY 22, 1968

Iš atsiminimų:

KAIP ŠAKIAI PAVERŽĖ IŠ NAUMIESČIO APSKRITIES MIESTO VIETĄ

(Skaityta Zanavykų sueigoje Miunchene 1965. XII. 17 d.)

Po 1863 metų rusai pertvarkė Suvalkijos administracinius centrus ir iš šiaurinės dalies tarp Nemuno ir Višakio sudarė atskirą apskritį su centru Naumiestyje, kuris buvo prie pačios Rusijos-Prūsijos sienos, turėdamas prieš save Širvintos miestelį. Naumiesčio gyventojų sudėtis buvo panaši į kitų Lietuvos miestų. Iš centro buvo išstumti lietuviai ūkininkai, ir čia apsigyveno pirkliai ir amatininkai, daugumoje izraelitai.

Rusija buvo atsilikusi, grynai agrarinė šalis. Pramonės gaminiai buvo brangūs, daugumoje importuojami iš užsienio, o žemės ūkio produktai buvo pigūs. Tuo tarpu Prūsų krašte buvo atvirkščiai: pramonės dirbiniai buvo pigūs, o žemės ūkio produktai buvo brangūs. Vokietija stengėsi neapleisti žemės ūkio, turėdama galvoje, kad stiprus žemės ūkis karo atveju galės aprūpinti kraštą maistu be užsienio pagalbos.

Naumiesčio gyventojai mokėjo išnaudoti šią būklę. Tai buvo tinkamos sąlygos išsivystyti gyvai kontrabandinio pobūdžio tarp abiejų pusių prekybai. Rusams Naumiestis buvo užkampis (Zacholustije), tolimas nuo didesnių, su geru susisiekimu, centrų. Valdininkais čia patekavo pusinteligencijai, su menkesnėmis tarnautojų kvalifikacijomis. juo labiau, kad dėl inteligencijos stokos, rusai aplamai neturėjo iš ko pasirinkti tinkamų valdininkų. Jų valdininkai lengvai pasiduodavo papirkimo pagundai ir tuo pačiu lengvino nelegalios prekybos išsivystymą. Muitų sieną kontroliavo Finansų ministerijos valdininkai, kuriuos vietos gyventojai vadindavo šmėkeriais. Žalioji siena buvo pereinama nesunkiai ir nesudarė prie perėjimo ypatingo pavojaus Naumiesčio ir apylinkės gyventojams. Ir jie plačiai naudojo sienos perėjimo galimūmis; dienomis eidavo per sieną su leidimais, kurie buvo išduodami savivaldybių 21 kilometro ruože nuo sienos gyventojams, o naktimis be leidimų. Prūsai, stebėdami šią būklę, apie 1888 metus sugalvojo paimti spūstis prekybą ir suorganizavo plačiu mastu varyti spirito (tur būt, medinio) importą į Rusijos pusę. Užsakę pagaminti spiritui nešti nelegaliai per sieną tam tikras savo forma pritaikintas skardines, kurios lengvai laikydavosi ant nešiko kupros. Talpos galėjo būti 6—8 litrai. Jas pripildydavo spirito ir smarkiai papiginta kaina pardavinėjo eksportui į šią pusę. Naumiesčio apylinkės jaunimas šeštadieniais stengdavosi ūkiuose baigti darbus iki pietų, o popiet traukdavo į Naumiestį tam tikrais takais. Su laukus sulemų, pereinavo sie-

nią; širvintoje prisipirkdavo skardinių su spiritu tiek, kiek galėdavo pakelti ir parnešti į krašto gilumą. Buvo kalbama, kad, gerai pavykus pereiti sieną nesusitinkant su sargybiniais, spirito nešikas uždirbdavo keletą rublių, kurių įpirkimo jėga tais laikais buvo gana aukšta ir kuriuos uždirbti pas ūkininkus buvo nelengva.

Tuometiniai sienos saugotojai ir kovotojai su nelegalia prekyba, vadinamieji šmėkeriai, neturėjo greitesnių susisiekimo priemonių kaip savo kojas. Jie buvo prastai apmokami ir todėl lengvai paperkami. Tais laikais dar nebuvo įvestas spirito monopolis Rusijoje ir degtinė buvo laisvai pardavinėjama kaimo ir miestelio karčiamose, kurias laikė daugiausia izraelitų kilmės žmonės. Įgabentas Vokietijos spiritas šioje pusėje buvo plačiai pardavinėjamas rusiškuose degtinės induose jau aukšta kaina. Jau pirmadieniais

(Nukelta į 5 psl.)

MIKALOJŲ K. Č. . .

(Atkelta iš 3 psl.)

nai ribojančios su beprotyste, bent tokia, kokia yra pripažįstama ne labai subteliškų psichiatrų.

Šis jauslumo išsiplėtojimas visai beveik nebuvo atsispindęs bundančioj ir šurkščioj Lietuvoje. Neigi dabar jos sūnūs negali tinkamai to pajauti, arba, kaip sakoma, suprasti.

Europos šioj prasmėj žmonėmis pas mus rodosi J. A. Herbaczewskis ir M. K. Čiurlionis. Kad vienas dabar paniekos žodžiais apmėtomas, kitas su pasigėrėjimu pavadintas lietuvių dailės galiūnu, tai dalyko nemaino. Jie abudu ne lietuvių "neartoj" dirvoj išaugę ir išsiplėtoję, abudu eksponuoja dabartinės Europos Kultūros viršūnes, abudu turi giminingas gales tvėrimui — digų jauslumą. Jų tvėrimo būduose, o gal ir būduose apskritai, panorėję,

K. OLEKA irgi surastume labai daug panašaus.

Čiurlionies, sako, neimta temų iš šito gyvenimo... Iš šito, tik ne apie kakalio puodą, bet iš jausmų srities, kuri yra dailininko karalija. Kai kam klasiškosios dailės paveizdai gal liepė skirti kitan gyveniman Čiurlionies temas. Tuose paveizduose, mat, težiūrima ir parodoma vien paviršutinė materialinių daiktų forma bei paviršutinis regimas dalykų susidomėjimas — tai, kas taip yra pobūdinga primityviems žmonėms ir ką tūli bando apskritai vadinti "šito gyvenimo" temomis. Bet šiandien tai ir fotografijos yra parodoma, ir nebėra tai pirmutinis šių dienų dailininko dalykas. Regimieji daiktai jam tėra medžiaga jo ūpams ašsireikšti. Ir ne regimas tik formas, bet sielos paveikslas indėtą turtą šiandien mes galime branginti.

Gyvai, kaip jie stovi, nupiešti namai, mums bus tik namai — gražūs ar negražūs; bet dailininkas juos gali išvysti per ašaras ar džiaugsmą, išsiilgime ar pasibjaurėjime, ir jeigu taip pajėgs juos išreikšti, tie namai mums bus ne tik namai, bet ir dailininko ūpas; o gali būti ir taip, kad tai bus ne tiek namai, kiek ūpas. Tam pas dailininką turi būti didi pajėga. O juo mes gyviau galėsime pajauti indėtą paveikslą ūpą, toli gražu ir gal niekad negalimą pilneliau išreikšti kad ir turtingiausios kalbos žodžiais, juo brangesnis bus mums paveikslas.

Jei norite, šituo atsidengia visai naujos grožės šaltiniai.

Žmogaus siela yra neišmatuojama misterija. Kaip nors pajaučiamųjų jos išreiškimų yra daug. Bet visi taip labai netobuli, kad žmogus žmogų am-

žiais tik iš dalies tesupranta ar jaučia. Net paprastuose šurkščiuose dalykuose pilnas dviejų susipratimas negalimas. Kągi kalbėjus apie nekasdieninius ir švelnesnius! Juos išreikšti yra amžinas niekad pilnai neatsiektas žmogaus troškimas. Dėlto suprantamas yra džiaugsmas kame ar kada nors atsiradus poetai, išgalinčiam nors truputėlį nuo jų praskleisti paslapties uždangą. Juo gilesnius sielos dalykus dailininkas palies ir juo su didesne gale juos išreikš, juo jis bus mums augštesnis. Didžiausiame žmogiškos galės laipsnyje tai ir turintį vadiname geniju.

Ši gaidynė ypatingai trokšta gilinties žmogaus sielon. Daro tai ir mokslininkai, ir dailės žmonės. Daugelis prakilnesniųjų šiandien giliau pastebi ir jaučia tai, kas pirmesniams amžiams gal tik šmėksterėdavo. Dabartinis amžius tarytum dvasiškesnis. O ko nors tūla apštis gamina atsakančią galę. Turime tad didesnius ir mažesnius subteliškų jausmo ar ūpo išreikštojus. Galime stebėtis, kaip jie apgali to ar kito meno sąlygose esančias kliūtis, ir galime džiaugties, matydami juos apgalėjusius ir mums padariusius bendrai pajaučiamu nors kokį nesibaigiamųjų sielos apsišreikšimų.

Nabašninką M. Čiurlionį turėjome iš lietuvių tarpo vieną šios gaidynės turtingiausių jausmų ir vieną galingiausių jų išreikštojų. Jo apgalėta savo augšties tikslams tapymo meno kliūtys taip, kaip nei kieno gal kito, susirasta saviškiai, niekam kitam neprigulintys, tiek visus nustebinę išsireikšimo būdai ir galingai mums praskleista tiek daug neinkainotino dvasiško turto!... Kl. Jurgelionis

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

75th ANNIVERSARY SALE

Chicago's Oldest Exclusive Floor Covering Firm, possessing America's Largest Collection of Oriental Rugs — LOWEST PRICES in Our History!

Genuine Hand Made Oriental THROW Rugs	3.0 × 2.0 ft.	\$24.50
Beautiful Oriental Rugs —	12.0 × 9.0 ft.	Sale Price \$525.00
Exquisite Reproduction of Persian Design Rugs —	12.0 × 9.0 ft. (Power Loomed)	\$249.00

Pay us a visit today — Do NOT Delay

121 S. Wabash Avenue

Plant: 925 N. Larrabee
Chicago 3, Illinois

The original NAHIGIAN BROTHERS, INC., not to be confused with any other firm bearing similar name.

Complete Selection Domestic Carpeting — Cleaning & Repair Service

KAIP ŠAKIAI . . .

(Atkelta iš 4-to psl.)

Pilviškių pirkliai apvažiuodavo spirito gabentojus savo rajonuose (pirkliai turėjo kiekvienas atskirą rajoną), supirkdavo įgabentą spiritą, perpildavo į rusiškus indus ir siųsdavo toliau į krašto gilumą.

Tai darė rusų valstybės izdui didelių nuostolių, bet teikė gerų pajamų smuklių laikytojams. Samagono tuo laiku dar nemokėjo gaminti, kaip šiais laikais. Man dar mažam būnant ir augant tėviškėje, nutolusioje nuo Naumiesčio apie 14 kilometrų, teko stebėti kaip šmėkėriai vieną sekmadienį atsivijo Meištu — Barzdų vieškeliu spirito nešikų būrelį. Jie atsivijo iki pat mūsų Sodidviečių kaimo, kuris turėjo daug medžių ir prūdų, apžėlusius aplink karklų krūmais. Čia spirito nešėjai, perbridę per Milupę, išsisklaidė, išmėtė savo pilnas skardines ir palikę persekiotojus už upelio, dingo iš jų akių.

Tuo ir pasibaigė šmėkėrių pašangos sučiupti kurį nors iš nešikų ar atimti iš pailsusio skardinę su spiritu. Ši būklė tęsėsi iki 1893 m., kada Rusija įvedė spirito pardavinėjimo monopolį ir sustiprino pasienio sargybas leidžiant kariuomenei vartoti ginklą. Reikalai spirito gabentojams pakrypo blogon pusėn. Kareiviai buvo ginkluoti kariškais šautuvais ir buvo leidžiama jiems šauti į tuos, kurie šaukiamai sustoti nepasiduodavo ir bėgdavo toliau. Ne vienas buvo atsitikimas, kad kareiviai, besinaudodami ta teise, pirma pašaudavo kontrabandininką, o paskui rėkdavo, kad sustotų.

Naumiestis buvo garsus savo administratoriais, susirūpinusiais rusifikacijos plėtimu. Vienas iš tų kruglodurovų vienu tarpu buvo sumanęs net roges reformuoti. Jam atrodė keistoka, kad ūkininkai žiemomis naudoja ne tokias roges kaip Rusijoje, tad jis buvo nutaręs jas lyg ir "surusinti" bei "supravoslavinti". Visos rogės turėjo būti rusiško tipo su išrietais priešakiais. Kas atvažiuodavo į miestą su senom vietinėm rogėm, tai jos turėjo būti policijos kapojamos. Bet tas įsakymas veikė, rodos, tik vieną žiemą. Ar jis buvo atšauktas, ar pats savaimė atrito — neteko sukti.

Leidus kariuomenei vartoti ginklą prieš kontrabandininkus, spirito įgabėnimas pasibaigė, bet šiaip kontrabanda neišnyko ir ji buvo ir toliau Naumiesčio ir apylinkių ne vienam gyventojui papildomas pragyvenimo šaltinis, tik priėmė kitas formas naujoms aplinkybėms prisitaikant. Dabar reikėjo skaitytis su kareiviais ir ieškoti su jais pažinčių. Kontrabanda nebuvo visai sužlugdyta. Į mūsų pusę veržėsi tekstilės gaminiai, arbatžolės, visokie kvepalai, alkoholiniai dalykai, vaistai, užsienio spauda ir bagamaznikų prekės. Į aną pusę ėjo produktai ir arkliai, kuriuos Naumiesčio apskritis labai mėgo auginėti ir kurie bu-

EDGAR DEGAS

Moteris prie gėlių (tapyba)

vo perkami Vokietijos kariuomenės reikalams. Kontrabanda Naumiestiečiams, galima sakyti, pasiliko gero uždarbio šaltinis. Be to, tuo laiku atsirado naujų pajamų šaka — gabėnimas per sieną žmonių kaip emigrantų ir kaip ieškančių darbo užsienyje. Prasidėjo emigracija į Amerikos Jungtines Valstybes ir kitus kraštus. Rusai, kaip taisyklė, laikėsi principo — neleisti savo žmonių į užsienį, kad jie ten negalėtų susipažinti su vakariečių tvarka. Tada Europoje nebuvo įvesta pasų sistemos ir tas lengvino sienos perėjimą. Emigrantų buvo nemaža, ir jie vykdavo nelegaliu keliu. Vienas iš tokių kelių buvo Naumiesčio rajonas, kur buvo įsikūrę neoficialūs emigracijos biurai. Juose imdavo už pervedimą per sieną nuo 5 iki 10 rub-

lių. Emigrantų būdavo ne tik iš tolimesnių vietų, bet daugiausia tai vietos jaunimas, kuris nenorėjo tarnauti rusų kariuomenėje ar šiaip ieškojo darbo. Į Rusijos kariuomenę pirmieji pradėjo vengti stoti izraelitai. Nors už nestojimą į kariuomenę budavo baudžiami nestojusio tėvai iki 300 rublių, bet tas mažai gelbėjo. Nusiziūrėję į izraelitus, pradėjo vengti kareiviavimo prievolės ir lietuviai. Juos gąsdino rusų tvarka, pagal kurią karinę prievolę lietuviai turėdavo atlikti ne savam krašte, bet buvo siunčiami į Rusijos tolimas sritis. Čia jie buvo maišomi su kitų Rusijoje gyvenančių tautybių žmonėmis, kartais labai nekultūringais, svetimos kalbos, papročių ir tikybės vyrais. Tarnyba buvo labai ilga (mažiausiai 3 metus) ir neap-

mokama, jeigu neskaityti 50 kapeikų kišenpinigių, mokamų kareiviui per mėnesį. Tų kapeikų kareiviui neužtekdavo net "žilkai" nusipirkti (iš makorkos kamblių rūkymo medžiaga). Patalpos, kuriose tekdavo kareiviams gyventi, būdavo purvinos, nešvarios, pilnos visokių rūšių parazitų, valdžia nevertėjo, o gal neturėjo, jokių dezinfekcijos priemonių, jeigu neskaityti deguto, kuriuo kareiviai buvo įpareigoti tepti savo keturkampius batus, suvamus ant vienos kopos. Per gerai degutuotus batus vabzdžiai nelipdavo į kareivio drabužius.

Kareiviavimo prievolė labiausiai skaudi buvo žmonėms, kurių pragyvenimo šaltinis buvo jų darbas. Praleisti geriausius gyvenimo metus kariuomenėje be atlyginimo, vien, taip sakant, už pilvą, buvo skaudu. Nė vienas nenorėjo būti įgrūstas į neįaukias kareivines ir ten šerti vabzdžius. Išėitis iš šios grėsmės buvo — peržengti sieną ir ieškoti laimės vakaruose. Tais laikais kelionė į Jungtines Amerikos Valstybes neprabanginiu laivu nuo Hamburgo kainuodavo mažiau 100 rublių. Ūkininkaičiai, kurių tėvams buvo lengviau sukaupti ši suma, be atodairos keliavo į užjūrį. Sunkiau buvo mažžemių vaikams. Dėl mažų taisy laikais algų reikėdavo išstarnauti du-tris metus, kad būtų galima sutaupti reikalingą kelionei sumą. Vėliau, kai man teko stoti į naujokų šaukį (Nukelta į 6 psl.)

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNESPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLEN TOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306

KAIP ŠAKIAI . . .

(Atkelta iš 5-to psl.)

no komisiją, tais metais Naumiesčio apskrity atvyko naujokais tik 16 asmenų, daugumas iš jų buvo su fiziniiais defektais ir kariniais negalėjo būti priimti. Dauguma gi jaunų vyrų, pasiekusių 21 metus, emigravo į užsienį. Visiems, norintiems išvengti karinės prievolės atlikimo, tekdavo Naumiesty ieškoti emigracijos biurų ir mokėti atlyginimą. Naumiestiečiui šios sąlygos davė gerų pajamų.

Be abejoj, miestui tarpti padėjo dar ir ta aplinkybė, kad jis buvo apskrities administracijos centras. Čia buvo gausu rusų valdininkų, — kaip valstiečių reikalams komisaras, teismo tardytojas, apskrities viršininkas su dviem padėjėjais, finansų ministerijos tarnautojai, pasienių sargybų karininkai, apskrities gydytojas, veterinorius, žandarmerija ir skaitlingi smulkūs raštinių darbuotojai. Jie raokėjo miesto gyventojams nuomas už butus, pirkdavo maistą ir aprangą ir smulkėse pralebdavo gaunamas iš valdžios atgas. Visa apskritis, kuri tęsėsi iki Kazlų-Rūdos miškų ir Lekečiaus valsčiaus, priversta buvo įvairiais reikalais lankyti apskrities centrą ir kiekvieną kartą turėdavo palikti įvairioms išlaidoms šiek tiek pinigų. Naumiestis jokios pramonės neturėjo, bet jame buvo keletas neblogų krautuvijų, kurias lankė ir iš tolimesnių apylinkių atvykęs tieji, nes aplink tokių neturėta.

Rezultate Naumiestis išaugo į jaukų ir simpatišką miestelį. Namai centre buvo mūriniai, gatvės išgrįstos, kad ir ne tašytomis akmenimis, buvo švarios. Krautuvėse pilna visokių prekių. Net pakraščiuose nebuvo sukrypusių bakūzių. Savo padoria išvaizda jis užėmė Suvalkijoje tarp apskrities miestų galimą sakyti pirmą vietą, nustelbdamas net Mariampolę, kurios geriausiaji Varšuvos gatvė buvo grįsta tokiais nelygiais dideliais akmenimis, kad einant buvo rizikuojama nulaužti koją ir, be to, ji buvo beveik nevaloma ir purvina.

Karą Naumiestis, pergyveno ramiai, nes buvo toli nuo fronto ir karo veiksmai nepaliko didesnių žymių. Gyventojai su nekantrumu laukė karo pabaigos, kad grįžtų senos dienos, kada jie turėjo pakakankamai uždarbio ir maisto. Bet karas ėjo į galą, atnešdamas didelių naujienų. Vilniuje įsikūrė pirmutinė Lietuvos profesoriaus Voldemaro vyriausybė su vidaus reikalų ministru N. Stašinsku. Pirmu pastarojo žygiu, atstatant krašto nepriklausomybę, buvo apskrities viršininkų paskyrimas. Ir pirmu Naumiesčio apskrities viršininku jis paskyrė nepriklausomybės akto signatarą p. Saliamoną Banaitį, vieną iš populiariausių tuo laiku ne tik Zarnavikyje, bet ir visoje Lietuvoje vyrų.

Įsikūrimas savos vyriausybės buvo, po ilgos rusų okupacijos, maloni svajonė, apėmusi Lietu-

Dail. JONAS RIMŠA

Cusquenos (tapyba)

vos žmones. Dabar, virstant svajonėms tikrove, gilaus entuziazmo nuotaika viešpatavo visuose gyventojų sluoksniuose. O gal labiausiai pas patį p. S. Banaitį, visą savo gyvenimą dirbusį Lietuvos prisikėlimui. Ir jis, pasiėmęs vidaus reikalų ministerijos tinkamą pažymėjimą apie jo paskyrimą Naumiesčio apskrities viršininku, skubino į būsimąją jo darbuotės vietą. Bet čia geriausia nuotaika pradeda atslūgti. Naumiestis, sužinojęs apie jo, kaip apskrities viršininko, atvykimą, susirenka į mitingą, kuriam vadovauti pakviestas dr. J. Bagdonas. Naumiestiečiai laukė grįžimo senos tvarkos, kuri nešė jiems šokią tokių gerovę ir su kuria jie buvo apsipratę. Dabar ateitis jiems atrodė neaiški. Mitingas po karštų debatų nukrypsta S. Banaičio nenaudai ir jis, Banaitis, palikęs Naumiestį ir, mintyse laidodamas savo kilniausius sumanymus, grįžta į Kauną. Visai atsifiktinai grįžimo dieną sutinku poną Banaitį ir, nieko nežinodamas, apie Naumiesčio nuotykius, skubinu jį pasveikinti su paskyrimu viršininku. Tačiau stebiu, kad Banaitis yra pasikeitęs, užuot rodęs entuziazmą, jis nusiminęs, tartum žemę pardavęs. Į mano sveikinimus jis šaltai reaguoja, tur būt, jam atrodė, kad aš noriu pašiepti jį dėl jo nepasisekimo. Bet kai jisai įsitikino, kad aš apie jo kelionę į Naumiestį nieko nežinau, jis man nuoširdžiai nusiskundė, kad Naumiestis jo nepriėmė. "Tai ką gi", sakau jam, "jeigu Naumiestis nenori būti apskrities miestu, tai gal ir gerai. Naumiestis yra kontrabandininkų lizdas. Apskrities centras turi būti gyventojų patogumui perkeltas į apskrities vidurį — į Šakius. Man atrodo, sakau ponui Banaičiui, "kad čia yra gera proga atitaisyti istorinę klaidą, — apskrities miestą steigti ne apskrities pačiame kampe, nulolusiam apie 60 km nuo rytinės apskrities dalies, bet apskrities viduryje".

Gatvės tiesios, plačios, papuoštos visur gėlėmis. Didelės, beveik modernios parduotuvės, valstybinių įstaigų gražūs rūmai. Mieste veikė keli bankai, mokslo įstaigos, kinas, restoranai ir p. p. Centre buvusios seniau sukrypusios bakūžės pranyko. Ši permaina įvyko per trumpą nepriklausomybės laiką. Tuo tarpu Naumiestis, nors ir buvo pagerbtas pavadinimu "Kudirkos Naumiesčiu", liko toks pats, kaip prieš karą, — nespėjo eiti žingsnis į žingsnį su bendru krašto klestėjimu. Nebuvo pastatyta naujų žymenių pastatų, net garsusis savo atsiminimais tiltas per šešupę nepakeitė savo skurdžios išvaizdos, o gyventojų skaičius net buvo sumažėjęs.

Meksikoj virš 40 milijonų

Meksikos nacionalinio banko žiniomis, gyventojų Meksikoje šiuo metu yra 42,808,600. Prieauglis smarkiai didėja: kai 1930-1940 metų laikotarpyje prieauglis sudarė 1.73 nuošimčio, šiuo metu jau sudaro 3.1 nuošimčių.

Poniutė Candace Mosler ir josios pusbrolis Melvin Powers aiškinasi Floridos teisme apie seno josios vyro nužudymą.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

- NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue AL 4-5456
- NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St. CH 3-3005
- BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue EV 4-4952
- BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue DI 5-6808
- ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street CH 9-6245
- BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue LI 2-1767
- SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway AN 8-0068
- BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue TL 6-2674
- CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue BR 8-6966
- CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street WA 5-2737
- CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road TO 1-1068
- DETROIT, Mich. — 7300 Michigan Avenue VI 1-5355
- GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W. GL 8-2256
- HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau GL 7-1575
- HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215
- IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave. ES 2-4685
- YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue RI 3-0440
- LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd. AN 1-2994
- LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street FO 3-8569
- NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue BI 3-1797
- NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue LO 2-1446
- PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street MU 4-4619
- PASSAIC, N. J. — 176 Market Street GR 2-6387
- PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave. PO 5-5892
- PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street HU 1-2750
- SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street FI 6-1571
- WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street PL 6-6766
- WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street SW 8-2868

KAIP VĒJAS PŪCIA...

1783 m. birželio 5 d. viename mažame Prancūzijos provincijos Annonay mieste piliečiai ir kilmingieji rinkosi į turgavietę. Broliai Montgolfier Etienne ir Joseph buvo pakviesti juos parodyti "žmogaus seniausios svajonės įgyvendinimo", o norintieji pamatyti galvojo, kad čia bus šposas ir įdomus pasimiginimas.

Jie negalėjo įsivaizduoti, kad balionas, kurį jiems broliai demonstravo, pats savo jėgomis galėtų pakilti į orą. Skridimas buvo laikomas išimtinai paukščių, insektų ir šikšnosparnių savybe.

Vienok ponai Montgolfier, kaip praneša tų laikų kronika, padėjo ranką ant kūrinio ir paleido garus, kurie turėjo šita fenomeną į orą iškelti. Mašina pradėjo išsipūsti, augo, įgijo aiškia ir gražią formą, išsiplėtė į visas puses ir stengėsi į viršų kilti. Tik stiprių vyrų dėka buvo sulaikyta. Vos tik buvo duotas signalas, ji pradėjo kilti aukštyn ir veržėsi į viršų greitai, per mažiau kaip 10 minučių pasiekdama tūkstantį toisen (1950 metrų)...

Nuopelnas dėl šito pirmo istorinio baliono ore iškilimo priklauso broliui Joseph Wirtin iš Avignon. Jis, kaip prancūzų legenda sako, buvo per arti priėjęs prie ugniakuro ir jo apatinis švarkas nuo karšto oro išsiplūtė, kas pastabiems bendrakeleiviams iššaukė ne kvailas mintis, bet supratimą: karštas oras, suvartytas į tuščią puslę, tą puslę iškels į viršų. Šitą fenomeną tikrai išaiškinti broliai Montgolfier nepajėgė. Jie manė, kad jie pagamino paslaptinę elektrinę dujas, kurios kabančius debesis laiko.

Tų laikų garsus krašto fizikas, profesorius Jaques Alexandre Cesar Charles, kategoriškai tvirtino priešingai, kad neseniai atidengtas vandenilis yra "Annonay stebuklo" įgyvendintojas.

Taip klydo ir Charles, nes Montgolfier panaudojo tik kilimo principą. Paryžiaus akademija, nusivylusi, kad provincijos miestelis užbėgo už akių metropoliai, profesoriumi davė paramą dėl pastatymo jo baliono, ir taip 1783 m. rugpiučio 27 d. prieš pietus pakilo ore virš Paryžiaus pirmas vandenilio balionas.

Sistemų varžybas — tenai karštas oras ir čia vandenilis — pirmiausia laimėjo pionieriai iš provincijos: po pavykusio bandymo su gyvuliais — avimi, gaidžiu ir antimi — 1783 m. lapkričio 21 d. pakilo į "erdvę" pirmieji žmonės su "Montgolfier" tipo balionu.

Tai yra markizas d'Arlandes ir Pilatre de Rozier, Provence grafų gamtos istorinio kabineto pastangų karalius leido jiems sėsti į gondolą: mat, Liudvikas XVI į orą siūsti norėjo du mirti nuteistus kriminalistus — taip įtartinos atrodė jam žemėn grįžimo galimybės.

Vienok po 25 minučių sėkmingos kelionės abu saugiai nusileido Bois de Boulogne.

AUGUSTE RENOIR

P-ios Renoir portretas

Ir taip išsipildė viena svajonė, kurią puoselėjo jau antikos žmogus: "...panašiai kaip paukštis į orą pakilti..."

Ir taip Montgolfier ir profesorius Charles, kuris pats su savo balionu iš Paryžiaus pakilo į viršų, buvo pirmieji pionieriai ir kelio paruošėjai tiems vyrams, kurie šiandien už garsą greitesniais sprausminiais raižo orą, ir vieną dieną gal ant mėnulio paviršiaus atsistos.

Dabar moderniškų oro herojų laikais šitie pirmieji skridikai yra jau beveik užmiršti. Tik romantiškų pergyvenimų ieškotojai dar ir šiandien su balionais ore ieško nuotykių.

Be garso, kabo jie vienišoje aukštumoje, viršum kalnų ir ežerų, viršum laukų ir miškų, absoliučios ramybės dėka jie girdi tūkstančio metrų aukštyje žemės paviršiaus šunų lojimą ir po pavykusio nusileidimo sako: Motorinis skridimas yra naudingas dalykas, sklandymas — tai menas, o su balionu iškyla neužmirštamas pergyvenimas.

(Iš "Kristall"). L. Kvecas

Atsiūsta paminėti

LIETUVOS ISTORIJA

Vanda Daugirdaitė - Sruogienė. LIETUVOS ISTORIJA. Šeštoji laida. Išeido Terra Chicagoje. Nors data nepažymėta, bet kadangi gauta sausio mėnesio beveik pusėje, reikia tikėti, kad tai pirmoji 1966 metų kregždė mūsų knygų naujam pavasariui. Tai solidi, storais viršais su paauskintais užrašais virš 400 puslapių iliustruota su gale pridėtais penkiais žemėlapišiais knyga, su skyriais pradedant žiląja senove, pirmųjų žmogumi, Lietuvos senove, Lietuvos valstybės kūrimusi, Lietuvos įsigalėjimu iki Antrojo Pasaulinio karo ir Pokarinių metų.

Skaitant autorės savo Pralkalboje specialiai išreikštą džiaugsmą ir "gilia padėką leidėjui p. V. Civiškui už jo didelį įdėtą darbą ir nuoširdų, bičiulišką bendradarbiavimą", prisimena tos pačios autorės nusiskundimas dėl Tėvynės Myletojų Draugijos vardu Chicagoje prieš 10 metų išleisto kito jos veikalo — tūkstanties puslapių Lietuvos Istorijos (Lietu-

va Amžių Sūkuryje), malonu su autore jos džiaugsmu pasidalinti, nes darbas atliktas tikrai gerai ir veikalas miela į rankas paimti.

Tai yra Lietuvos istorijos vadovėlis, kurį autorė originaliai rašė Klaipėdos krašto mokykloms, tai yra dar prieš 1939 metais; paskiau tas vadovėlis buvo pritaikintas ir Didžiosios Lietuvos mokyklų žemesnėms klasmėms; trečioji ir ketvirtoji laida buvo taikinta tremties sąlygomis Vokietijoje; paskutiniuosius, 6-sios laidos pabaigoje "pradžioje kiek sutrumpintą, į pabaigą gerokai praplėstą tekstą" autorė skiria pirmoje eilėje tremties lietuviams moksleiviams kaip vadovėlį, o taip pat ir suaugusiųjų skaitymui. Knyga reikalinga ir laiku išleista, nes ne vien priaugančioji karta, gimusi jau toli nuo Lietuvos, apie Lietuvą bežino tik iš girdų, bet ir suaugusioji jau senstantioji karta, po šimtmečio bertainio klajonių "diasporoje", su dideliu malosumu šią knygą ims į rankas, norėdami atsviežinti savo atmintį apie seniai seniai prarastąjį rojų — tikrąją tėvynę Lietuvą.

PISKITE JAV KNYGŲ BONUS

AMERIKOS LIETUVIŲ SPORTO ISTORIJA

Surinko ir parašė John Jakubs-Jakubauskas, 1966. Knyga iš 156 pusl., storais viršais su auksu užrašais. Kas išleido ir kur spausdinta — nepasakysiu, užtat juo labiau visa padėka atitenka autoriui Jonui Jakubauskui už tokį kruopštų atliktą darbą, nes čia yra nuosekliai surašyta ne tik visos sporto šakos, kuriose Amerikos lietuviai yra dalyvavę ir pasižymėję, bet ir visi tie dalyvavusieji bei pasižymėjusieji lietuviai įvairių sporto sričių darbuotojai. Knygoje aptariami: ristynės, kumštynės-boksas, futbolas, beisbolas, krepšinis, lengvoji atletika, Amerikos lietuvių organizuota sporto veikla, Lietuvos olimpiada, golfas, gimnastika, orinis-handball ir plaukimas, o vardų - pavardžių bus bent keli šimtai, pradedant Antanu Kandratu, Miku Strina, Geštautu, Poškevičiu, Bančevičiu, Žilinsku ir kt., baigiant Juozu Bachunu, Kaziu Karpiu, kunigu Norbertu Pakalniū ir Antanu Ykniu. Įdomi ne tik buvusiams sporto entuziastams, bet gal dar labiau esantiems ir būsimiems, nes norint pačiam kuo nors tapti, įdomu pažinti, kaip kiti tokiais tapo.

(Tęsinys 8-ame pusl.)

RECEPTŲ

SPECIALISTAI

J. ir J.

PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistinėnai

IMPORTUOTI KVEPALAI IR

MAX FACTORS KOSMETIKA

ANGLIŠKI SVEIKINIMAI IR

SVEIKINIMO KORTELES

ĮVAIRIOM PROGOMS,

DANA kvepalai ir odekolonai.

FABERGE kvepalai ir odekolonai

įvairių rūšių.

Fanny May saldiniai.

2557 West 69th Street

TEL. PR 6-4363

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdrau-
tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokesčiai \$2.00 i metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijū. Kreipkitės į kuopu veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Dail. Jono Rimšos paroda Chicagoje

Rimšos paroda — meno šventė

Su nekantrumu laukiame dailininko JONO RIMŠOS parodos Chicagoje, kuri bus atidaryta kitą šeštadienį, sausio 29 d. Čiurlionio galerijoje. Jei- gu dail. J. Rimša Lotynų Amerikoje iškiilo kaip šviesi meno asmenybė, plačiai išgarsėjo, tai mums dar didesnė garbė sutikti ir pagerbti svečią, atsilankantį jo parodą. Mums sudaryta re- ta ir gal paskutinė proga pamatyti jo kūrybą. Bolivija tie- siog dievina Joną Rimšą, kaip savo didelį kūrėją ir mokytoją. Bolivijos Meno Akademijos įsteigėją. Rimšos kūrinius Bolivi- jos valdžia saugo, neišleidžio net į užsienius išvežti. Valstybė jam suteikė aukščiausią garbės pažymėjimą už jo didelius nuo- pelnus Bolivijai. Jo vardas ži- nomas visoje Pietų Amerikoje ir užsieniuose. Rimšos talentas subrendo P. Amerikoje, prigi-

jo toje žemėje, su kuria per 41 metus dailininkas glaudžiai su- sigyveno, pažino to krašto žmo- nes, jų būdą, gamtą, civilizaci- ją bei kultūrą.

Apie Rimšos tapybą plačiai rašo P. Amerikos didieji dien- raščiai, deda jo kūrinių repro- dukcijas liuksusiniai žurnalai; meno kritikai pabrėžia, jog J. Rimša yra vienas originaliau- siųjų dailininkų visoje P. Ame- rikoje. Jo tapyba monumentali, dinamiška, spalvinga, (ne abs- trakti). Rimša didelių grupių, indėnų ritualinių procesijų, portretų ir kompozicijų tapy- tojas.

Dail. Jonas Rimša garsina lietuvių vardą, kaip vienintelis lietuvis dailininkas Bolivijoje ir gal visoje Pietų Amerikoje.

Parodos lankytojams bus progos susipažinti su svečiu as- meniškai. Viena jo paroda bu- vo surengta Clevelande.

Vėliau duosime plačiau.

LAUKIAME H. MATISSE PARODOS

Chicagos Meno Institutas šią žiemą, pradėdamas sezoną, su- organizavo keturias užsienines (Europos) meno parodas. Ne- seniai užsidarė Alberto Giaco- metti skulptūros paroda, dabar Morton Wing patalpose vyksta rusų dailininko Nicolas de Stael apžvalginė paroda, kuri baigsis vasario 13 d.

Vasario 11 d. atidaroma kole- ktyvinė dailės paroda Gun- saulus salėje, vad. "Paryžiaus mokykla" — impresionizmas, postimpresionizmas, kubizmas ir abstrakcionizmas. Kūrinius šiai parodai paskolino žinomi meno kolekcionieriai: ponis Schoenborn ir josios vyras Sa- muel A. Marx, žymus Chicagos architektas, miręs 1964 m. Jis taip pat buvo Chicagos Meno Instituto vienas iš globėjų. Ši paroda tęsis ligi kovo 27 d.

Kovo 11 d. Morton Wing gal- erijoje bus atidaryta Henri Matisse apžvalginė tapybos ir skulptūros paroda. Parodą or- ganizuoja Kalifornijos univer- siteto (Los Angeles) Art Coun- cil, kur dabar ir vyksta Henri Matisse paroda, kooperuojant su UCLA Art Gallery, Chicagos Meno Institutui ir Boston Me- no muziejui. Prancūzijos vy- riausybė padeda įvykdyti šį di- delį projektą, kuris pareikalaus nemažai išlaidų — transportas, parodų įrengimas, spauda ir t.t.

Bus išstatyta Matisse 92 ta- pybos, 46 skulptūros darbai, vi- so 345 kūriniai, jų tarpe daug piešinių, grafikos darbų, kny- gų iliustracijų, kolažo, kompo- zicijų projektų, montažų. Dalis Matisse kūrinių yra paskolinta iš Amerikos ir Europos muzie-

jų, išskiriant Sov. Sąjungą. Esą tokių darbų, kurie priklauso dailininko šeimai ir niekur dar nebuvo rodomi.

H. Matisse buvo šakoto talen- to asmenybė, spalvų specialis- tas, jo darbai stebino ir erzino žiūrovus. 19-to šimtmečio pa- baigoje H. M. atsisakė impres- ionizmo, kai kiti jo kolegos dar ilgai juo pasikliavo, kaip vėliausiu meno laimėjimu. Ma- tisse susidomėjo tais laikais aistringai pražydusiomis fou- vistų išdaigomis, Picasso ir Braque kubizmu, ekspresioniz- mu. Jo talentas ir brenimo eks- presionizmo dvasioje. Matisse mirė sulaukęs 85 metus am- žiaus 1954 m.

Matisse parodos metu muzie- jus bus atdaras iki 9:30 val. vakaro du kartus savaitėje: antradieniais ir ketvirtadieniais. (Ketvirtadienių vakarais ir pir- miau buvo Institutas atdaras). Antradienio vakarais 7:30 val. ir šeštadieniais 2:30 v. p. p. Ful- lerton salėje bus paskaitų apie H. Matisse kūrybą.

Reikės mokėti įėjimo mokes- tų bene 50c.

New Yorke muziejai turėjo mažai lankytojų streiko metu

New Yorke susisiekimo strei- ko metu, kuris užsitęsė 11 die- nų, į Museum of Modern Art per dieną tik 600 asmenų teat- silankė, kuomet normaliai at- silankydavo nuo 2,000 iki 3,000 per dieną. Guggenheim muzie- jų lankė tiksliai 1/3 žmonių, pa- lyginus su tuo, kiek ateidavo anksčiau. Didysis Metropolitan muziejus, kurį per dieną aplan- ko 7-9,000 žmonių, nukrito iki 1,300-2,500 žmonių. Savaitga- liais Metropolitan muziejus su-

Dail. JONAS RIMŠA

Motinystė (tapyba)

Klaipėdos Atvadavimo minėjimas

Jau 43 metus lietuviai prisi- mena sukilėlių laimingą žygį, kuris buvo apvainikuotas Klai- pėdos Krašto išvadavimu. Ma- žosios Lietuvos Lietuvių Drau- gijos Skyrius Čikagoje sekma- dienį, sausio 16 dieną, tą gar- bingą Lietuvai sukaktį minėjo kritusių sukilėlių pagerbimu, atitinkamu susikauptu iš- klausydami Dr. Martyno Any- so turiningą paskaitą apie sen- prusių kovas su Kryževių Or- dinu. Pati paskaita bus talpi- nama "Naujienose". Joj san- traukos būdu atpasakojamos svarbiausios istorinės žinios, kurios bus išleistos atskira knyga. Draugija pasisakė už knygos išleidimą.

Dalyvavęs minėjime svečias Valerijonas Šimkus, sveikinda- mas Draugiją Vilniaus Krašto Lietuvių Sąjungos vardu, pasi- džiugė, kad turėjęs progos iš- girsti istorinių faktų iš sunkių lietuvių ir jų giminių kovų praeityje. Prisiminimais iš pra- eities susitiprinus dvasią, rei- kėtų imtis darbų, kuriais įpra- mintume mūsų protėvių sun- kias kovas už laisvę. Draugija kartu su Jūrų Skautais sekma- dienį, sausio 23 d., Jaunimo Centre ruošia mugę, į kurią kviečia visuomenę lankyti, o vasario 19 dieną bus Draugijos suruoštas tradicinis šiuipins.

Minėjimo dalyvių tarpe ma-

savo specialiomis parodomis sutraukia 50,000-60,000 lanky- tojų, streiko metu buvo tiksliai 26,000 lankytojų.

TOKS NESISKAITO

Poniūtė: — Kas buvo tas vy- riškis, su kuriuo mačiau tave at- sibučiuojant?

Tarnaitė: — O, joks vyriškis. Tai buvo mano brėlis.

tėsi ir buvę sukilimo ir išlais- vimimo žygio dalyviai: Dirkis ir Bagdonavičius, pirmasis sveikino Lietuvių Žurnalistų Sąjungos, o antrasis Lietuvos Atgimimo Sąjungos vardu, abu išreikšdami džiaugsmą, kad Draugija daug dirba, ir žadėjo remti knygos apie senprusių kovas platinimą. Minėjimo metu surinkta virš 200 dolerių knygai išleisti.

Draugijos pirmininku dabar yra chemijos doktorantas Jur- gis Anysas, kuris su kitais Val- dybos nariais, kaip ir kitų bu- vusių valdybų žmonėmis, kiek išgalės leidžia, dirba draugijos siekiamus tikslus įgyvendinti.

Draugijos susirinkime buvo nutarta paremti knygos apie senprusių kovas išleidimą. N.P.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

(Atkelta iš 7-to psl.)

Štai, ką pats autorius apie sa- vo veikalą sako:

Vienintelė ir pirmutinė Lie- tuvių sporto istorijos knyga jau gatava. Skaitykit, ką Ame- rikos lietuviai nuveikė sporte per pereitus 65 metus, kokie klubai ir rateliai buvo per tą laiką; kaip Amerikos lietuviai, lankydami kolegijas ir univer- sitetus, atsižymėjo sporte ir mokslu svetimtaučių tarpe.

Skaitykit, kokie Amerikos lietuviai atletai dalyvavo Lietu- vos Olymijadoje; jų vardai ir paveikslai; taip pat kokie Ame- rikos lietuviai krepšininkai lankė Pietų Ameriką ir Australi- ją, jų vardai ir paveikslai.

Iš knygos sužinosite, dėlko Jack Sharkey tapo kumštinin- ku ir sužinosite, kokius ste- buklingus dalykus atliko mū- sų senosios kartos drutuoliai!

John Jakubs, 2735 W. 43rd St., Chicago, Ill. J. Pr.